

Kaip aukštas dangus viršum žemės, taip mano keliai viršija jūsų kelius, mano mintys–jūsų mintis /Iz 55,8-9/

2015 m. rugpjūtis Vilniaus ev. reformatų parapijos tarybos informacinis leidinys **Nr. 8 (157)**
Leidžiamas nuo 1998 m. lapkričio mėn. ISSN 2029-512X

Valdiečių bažnyčia Romos centre, netoli Koliziejaus, kurioje išpažįstamas tikėjimas pagal Jono Kalvino teologiją

Ar tikrai Jėzus taip pasakė?

Lietuvos ev. reformatų Bažnyčios dvasininkams talkinančio misionieriaus
FRANK'O VAN DALEN'O pamokslas – apmąstymas

Ar kada teko patirti, kai perskaičius Biblijos ištrauką lieki visiškai suglumęs? Panašu, jog ši ištrauka yra viena iš tokių. Ir iš tiesų, tai yra Dievo Žodžio ištrauka, kuri skamba keistai. Turbūt ją būtų galima apibūdinti kaip itin nesmagią ir nemalonią. Tai yra vienas iš keleto atvejų, kai Jėzus kalba užgauliai. Ir aš tikiu, jog tai vienintelis atvejis, kai Jėzus yra užgaulus su moterimi, kuri kenčia. Jis sako tai moteriai: „Juk negražu imti vaikų duoną ir mesti šunų čiams.“ (Mk 7, 27).

Kokia keista frazė! Ją yra labai sunku suprasti: kaip neteisinga „...imti vaikų duoną ir mesti šunų čiams.“? Jėzus yra „gyvenimo Duona“ (Jn 6, 48). Tai kaip gali taip būti, jog Jėzus, būdamas ir Dievas, ir žmogus, Mesijas, sako vargstančiai moteriai: „Juk negražu imti vaikų duoną ir mesti ją šunų čiams.“? Tai tiesiog nesuprantama.

Ką gi, vis dėlto yra vienas būdas, kaip būtų galima tai suprasti. O tam mums reikia peržvelgti visą kontekstą.

(Evangelija pagal Morkų 7, 24-30, taip pat analogiška ištrauka Evangelijoje pagal Matą 15, 21-28):

Išvykęs iš ten, Jėzus nukeliavo į Tyro sritis. Užėjęs į vienus namus, jis norėjo, kad niekas apie tai nežinotų, bet jam nepavyko to nusišlėpti. Išgirdo apie jį moteris, kurios duktė buvo apsėsta netyrosios dvasios, atėjo ir puolė jam po kojų. Moteris buvo graikė, kilimo sirofinikietė. Ji maldavo išvaryti iš jos dukrelės demoną. Jėzus tarė jai: „Leisk pirmiau pasisotinti vaikams. Juk negražu imti

„...negražu imti vaikų duoną ir mesti šunų čiams.“ (Mk 7, 27)

vaikų duoną ir mesti šunyčiams.“ Tačiau moteris atsakė: „Taip, Viešpatie! Bet ir šunyčiai po stalu ėda, ką vaikai pritrupino.“ Tuomet jis tarė: „Dėl šitų žodžių eik namo; demonas jau išėjęs iš tavo dukters.“ Parėjusi namo, ji rado savo mergaitę gulintį patale ir demoną atstojusį.

Jėzus yra kažkur apylinkėse, kurios vadinamos Tyro sritimis. Dabar šis miestas yra Libano pietuose. Jis niekuomet nebuvo Izraelio dalis. Atrodytų keista, kodėl Jėzus vyksta ten. Bet tai tampa suprantama, jei galvojame apie viešus asmenis, kurie tam tikram laikui išvyksta iš vietos, kurioje yra žinomi. Taip būna, nes jiems reikia pailsėti. Dėl panašių priežasčių mes išvykstame atostogauti, taip pat ir Jėzui reikėjo atostogų, ir jam reikėjo išvykti iš Izraelio ir Samarijos, kad su savo mokiniams galėtų pailsėti. Tačiau jis nebuvo nežinomas Tyro ir Sidono srityse (Mk 3, 8), tik garsas apie Jį nebuvo čia tiek išplitęs, kiek kitur. Taigi šioje vietoje nebuvo tiek žmonių, tos nuolatinės minios aplink Jėzų ir jo mokinius.

Tačiau ten buvo viena moteris, kuri buvo girdėjusi apie Jėzų, ir ji pas jį atėjo. Ji privalėjo su juo pasimatyti. Jos duktė buvo apsėsta „*netyrosios dvasios*“ – Evangelijoje pagal Matą ji išsako, jog jos „*dukterį baisiai kankina demonas!*“ (Mt 15, 22). Mes nežinome kaip atrodo demono apsėdimas, bet kitos Biblijoje ištraukos rodo, jog demonų apsėsti žmonės pradeda save žaloti ir jie šoka į ugnį. Panašu, jog kažkas panašaus vyko ir su šios moters dukterimi, kurios vardo Raštas nepasako. Taigi šiai moteriai reikėjo, kad jos duktė būtų pagydyta, taigi ji ateina pas Jėzų.

Anot Mato, iš pradžių mokiniai bandė ją ignoruoti. Bet dėl jos atkaklumo jie galiausiai atėjo pas Jėzų „*ir ėmė jį prašyti: „Išklausyk ją, nes ji sekioja iš paskos šaukdama!*“ (Mt 15, 23). Ir panašu, jog tuomet Jėzus išsako jai šiuos žodžius: „*Leisk pirmiau pasisotinti vaikams. Juk*

negražu imti vaikų duoną ir mesti šunyčiams.“

Tačiau tokia ištraukos interpretacija yra tiesiog nesuprantama. Tai paprasčiausiai nėra Jėzaus būdas ignoruoti žmogų, kuris yra bėdoje, kuris ateina pas Jėzų ir maldauja pagalbos. Tai kas gi čia vyksta?

Atsakymą galime rasti pasižiūrėję į tai, kokių būdu Jėzus ir ši moteris kalba. Atkreipkite dėmesį, jog jų kalba nebuvo tiesiogiai nukreipta į sergančią mergaitę. Vietoj to, Jėzus ir moteris kalba apie tai, jog „...*negražu... vaikų duoną... mesti šunyčiams*“, bet „...*šunyčiai po stalu ėda, ką vaikai pritrupino.*“

Viduriniuosiuose Rytuose ir daugumoje Azijos visuomenių yra įprasta taip bendrauti. Ir toks bendravimo būdas yra paremtas patarlėmis. Patarlės ateina iš kasdienio mūsų gyvenimo, ir jos gali būti pritaikytos įvairiose situacijose.

Mano nuomone, būtent tai ir vyksta šioje ištraukoje. Čia Jėzus ir moteris apsieičia patarlėmis. Tai atspindi visuomenę, kurioje jie gyveno. Ir tai buvo tokia pat visuomenė, kurioje aš tarnavau Pakistane. Ir ten mes naudodavomės begale patarlių, kuriomis dažnai kalbėdavome žmonėms apie įvairius dalykus. Patarlės atlieka labai svarbų vaidmenį Rytų kultūroje, įskaitant ir kultūrą, kurioje Jėzus gyveno. Patarlės visuomet atspindi kasdienį žmonių gyvenimą.

Pakistane, kur tarnavau, aplink kiekvieną kaimą susidaro gauja šunų, kurie yra žmonių priešai. Jie labai pavojingi naktimis. Tačiau dienos metu jie bėgioja po kaimą ir ieško atvirų durų, kad galėtų įbėgti į namus ir pasičiupti maisto. Panašiai yra ir su kanaaniečiais, kurie visuomet buvo šalia Izraelio. Visuomet, kai Izraelis nusilpdavo, kanaaniečiai pasinaudodavo tuo, prisigrobdavo turto, plėšikaudavo ir po to grįžę į savo šalį garbindavo savo dievus.

Taigi štai kas vyksta, kai Jėzus Tyro srityje bendrauja su moterimi:

Jėzus jai tarsi sako klausdamas, kad gal ir ji yra kaip viena iš tų šunų, kurie nori tik pasinaudoti Izraeliui skirtu palaiminimu, tačiau po to grįžti ir toliau garbinti savo dievus?

Pakistane, mūsų nuostabai, kiekviename kaime atrastume 2–3 namus, kuriuose gyvena šuo. Kaip tai nutinka? Greičiausiai mažas šuniukas yra atskiriamas nuo bandos, paliekamas, ir nutinka taip, jog kuris nors vaikas iš to kaimo jį randa ir parsineša namo. Tuomet išmaldauja tėvelio, kad leistų jį pasilikti. Žinoma, tėvelis iš pradžių nenori leisti, juk tai šuo(!), tačiau maži vaikai sugeba išprašyti. Tačiau, kaip įprasta vaikams, pirmą savaitę jie prižiūri augintinį, o po to susiranda kitos veiklos. O kas nutinka su šuniuku? Tuomet jį pradeda prižiūrėti tėvelis. Ir, kas nuostabiau, ilgainiui tarp tėvelio ir šuns užsimezga stiprus ryšys. Šuo taip pritampa prie šeimos, kad pradeda saugoti namus ir už jų ramybę net paaukoti gyvybę.

Moteris sakydama patarlę „*Bet ir šunyčiai po stalu ėda, ką vaikai pritrupino.*“ naudoja būtent tokį vaizdinį ir šiuo vaizdiniu moteris tarsi sako Jėzui, pavadindama jį Viešpačiu, jog supranta, kad yra neverta gauti Jo palaiminimo, tačiau pasižada būti jam ištikima.

Apibendrinant galime sakyti, jog Jėzus nenori duoti palaiminimo, jei tu jį gavęs iš karto nusigręši nuo Jo ir eisi garbinti kitų dievų. Tačiau *jei liksi ištikimas Jėzui, nepaisant to, kas buvai anksčiau, jei išpažinsi Jėzų kaip savo Gelbėtoją, tuomet Jis tau suteiks visus palaiminimus.*

Nesvarbu, kas buvai, bet jei būti ištikimas Jėzui, tapsi jo šeimos dalimi, nes jis turi galią tave padaryti Dievo vaiku.

Amen.

„...negražu imti vaikų duoną ir mesti šunyčiams.“ (Mk 7, 27)

Tarnystės pradžia su kunigu Frenku van Dalenu

Šią vasarą pagal Lietuvos evangelikų reformatų Bažnyčios ir Asocijuotos reformatų presbiterionų Bažnyčios bendradarbiavimo sutartį iš Amerikos į Lietuvą atvyko misionierius Frank van Dalen (Frenkas) su žmona Emily.

Rugpjūčio 16 dieną su Frenku laikėme pamaldas Vilniuje ir Kėdainiuose. Nors ir pirmoji, tačiau tai buvo ilga ir karšta tarnystė. Atvykęs misionierius su nuoširdžiu užsidegimu stengėsi kiek galėdamas greičiau būti naudingas Bažnyčiai ir jai tarnauti.

Nors ir pavargę, grįždami iš Kėdainių pakeliui stabtelėjome prie Deltuvos bažnyčios griuvėsių, pasidalijome mintimis apie tai, jog reikėtų surinkti daugiau tikslesnės informacijos apie Deltuvos parapijos istoriją, surengti Deltuvoje pamal-

das Dievo garbei, kaip tas vilniečių rūpesčiu daroma Dubingiuose. Tą sekmadienį Frenkas skaitė Šventojo Rašto eilutes, susipažino, dairėsi ir bendravo, tačiau kitą – rugpjūčio 23-iosios – sekmadienį jau kibome kartu į darbus Viešpaties laukuose: parapijiečiai galėjo išgirsti pirmuosius misionieriaus pamokslus.

Labai džiaugiuosi, kad su dideliu entuziazmu ir noru skelbti Dievo Žodį, Frenkas pradėjo mane mokyti Šventojo Rašto egzegezės. Misionieriaus tarnystės pradžioje daugiausia

girdėsim jo pamokslus, bet ilgainiui Frenkas pažadėjo ir mane išmokyti pamokslauti. Atėjus laikui, tikiuosi, jog vis dažniau parapijiečiai išgirs ir mano paruoštą Dievo Žodžio aiškinimą.

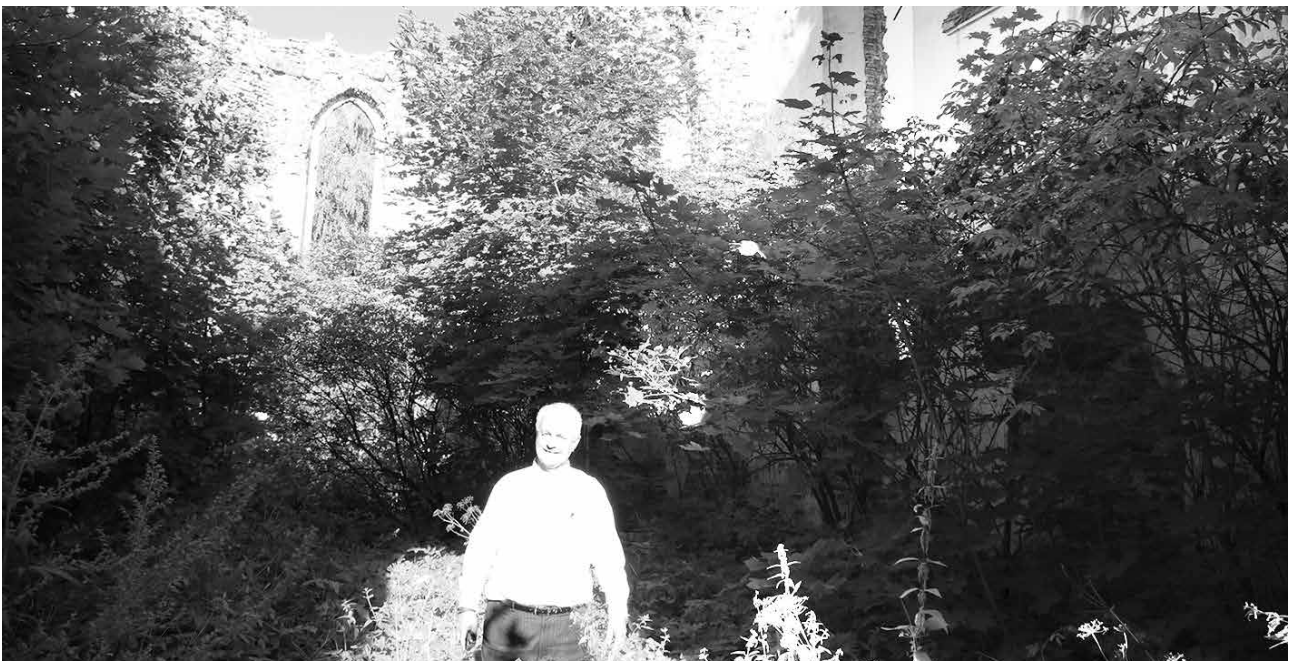
Šiomet planuojame reguliariai tarnauti Viešpačiui ir laikyti pamaldas ketvirtadienio vakarais Vilniaus evangelikų reformatų bažnyčioje. Pirmosios vakarinės pamaldos įvyko rugsėjo 3 dieną.

Viliamės, jog išvien darbuodamiesi Dievo garbei, galėsime vieningai skelbti Kristaus Evangeliją žmonėms, laimėti jų širdis Viešpačiui ir stiprinti Kristaus Bažnyčią.

Misionierius, puikiai suprasdamas, kad nelengva klausytis pamokslų, kuris verčiamas iš anglų kalbos, kartu ir žmona Emily jau nuo rugsėjo pradės mokyti lietuvių kalbos. Tad būkime kantrūs, melskimės vieni už kitus, kad Dievas stiprintų mūsų tikėjimą ir vestų teisingu keliu.

Lektorius Vaidotas Ickis

Vitos Ickės nuotraukos

Kun. Frank van Dalen Deltuvos reformatų bažnyčios griuvėsių fone

Reformatų bažnyčia Romos centre

Turiu silpnę kelionėms, gal tai aistra, o gal jau tradicija kasmet atostogų metu aplankyti bent vieną pasaulio šalį. Šiemet pavasarėjant kilo mintis po keliolikos metų vėl aplankyti Italiją. Jau keletą metų nebesinaudoju kelionių organizatorių paslaugomis, visas keliones planuoju savarankiškai. Stimulas aplankyti Italiją buvo kas penkeri metai vykstanti pasaulinė paroda EXPO, kuri šiais metais vyko Milane. Daugybė vakarų praleista naršant internete, planuojant maršrutą, derinant kelionės datas prie lėktuvo bilietų kainų, viešbučių užimtumo ir tiesioginio darbo. Ir štai rugpjūčio 8 dieną 6 val. ryto iš Vilniaus oro uosto pradedu kelionę į Milaną. Dvi dienos pasaulinėje parodoje EXPO, prisiminimui du suvenyriniai pasai su parodoje aplankytų šalių standų antspaudais, krūva įspūdžių. Dvi dienos Milano įžymybėms – įspūdingai Katedrai, Sforcų rūmams, Milano operai. Po to dienos kelionė traukiniu į žavią ir grakščią Veneciją. Ir vėl anksti ryte traukinys į Pizą – pamatyti svyrančią varpinę, menančią Galilėjaus eksperimentus. Po keturių valandų vėl traukinys į amžinąjį miestą – Romą. Papasakosiu asmeniškai patirtus įspūdžius apie šį miestą ir jo nuostabių paminklų. Penkios dienos Romoje, kasdien pėstute pagal išmaniojo telefono žingsnių skaičiuoklę nukeliaujant 22–28 km, daugybė aplankytų ir jau kitaip pamatytų istorinių vietų, paminklų.

Rankose Romos žemėlapis, turistų lankomos įžymios miesto vietos. Tačiau keliaujant savarankiškai turi visiška laisvę. Prie vieno paminklo sustoji ilgesniam laikui, pro kitą praeini beveik nesustodamas. Tyrinėjant žemėlapi, akį patraukė užrašas „Cimitero Protestante“ – Protestantų kapinės. Ir vėl į metro – aplankyti būtina. Kelionių patarimų tinklapis *TripAdvisor* skelbia, kad šio tinklapijo lankytojai Romos protestantų kapines išrinko į populiariausių Europos kapinių dešimtuką.

Romos Protestantų kapinės dar vadinamos Romos britų kapinėmis, Romos ne katalikų kapinėmis. Tai

vienintelės Romoje ne katalikų kapinės, kuriose amžinojo poilsio atgula Italijos protestantai ar ne R. katalikai.

Kapinių istorija prasidėjo 1738 metais. Tais metais popiežius paskyrė šį žemės sklypą ne R. katalikų laidojimui. Daugelis jų buvo užsieniečiai. Daugiausia – protestantai iš šiaurės Europos. Katalikų bažnyčia draudė juos laidoti kartu su katalikais šventojoje Romos žemėje. Bevaikstant samanotais takeliais tarp aukštaūgių kiparisų ir daugybės gėlių galima rasti daugybę įžymių žmonių kapų – poetų, rašytojų, dalininkų, mokslininkų, architektų. Čia palaidotas poetas *Percy Bysshe Shelley* rašė, kad tik įsimylėjęs mirtį mano, kad žmogus turėtų būti palaidotas tokioje gražioje vietoje. Kapinės dvelkia senosios Anglijos sodų romantika. Antkapiniai užrašai parašyti daugybe kalbų: itališkai, angliškai, bulgariškai, japoniškai, net latviškai. Kiekvienas kapas yra tarsi meno kūrinys. Todėl šios kapinės yra valstybinės reikšmės kultūros paminklas. Kapinėse dvelkianti ramybė tarsi sudėlioja mintis, pakelia virš kasdienės rutinos ir kviečia toliau klajoti amžinojo miesto labirintais.

Bet turbūt didžiausias nustebimas, gal net šokas buvo pirmąjį vėlų vakarą nuo įspūdingai apšviesto Koliziejaus keliaujant link viešbučio. Visai netikėtai, žingsniuojant viena iš gatvelių palei metalinę tvorą, pro jos virbus ant sienos pamatau ant pastato užrašytus vieną po kitu tris užrašus: „*Chiesa Evangelica Valdese*“, „*Eglise Reformee*“, „*Reformed Church*“. Turbūt ne vienam reformatui suvirpėtų širdis tai pamačius vos už keliolikos žingsnių nuo senojo Koliziejaus. Dar už kelių žingsnių ir tradicinė skelbimų lenta ant tvoros. Ir kaip nepatyrinėti joje esančių skelbimų. Ir prasideda *Google* vertėjo išmaniajame telefone pagalba informacijos šifravimas. Išsiaiškinau, kad pamaldos bus sekmadienį 11 val. Beje, kaip ir Vilniuje. Pasižadėjau būtinai apsilankyti pamaldose.

Ir štai sekmadienis. Pakilia nuotaika keliauju į pamaldas. Prie bažnyčios būriuojasi pulkelis žmonių. Pasisveikinu „*Buon Giorno*“. Malonus kokių 60 metų vyriškas bando kalbinti. Bet kaip ir didžioji dauguma italų, angliškai žino vos keletą žodžių. Iš jo nuoširdaus pasakojimo italų kalba suprantu keletą žodžių – „protestanti“, „reformata“, „calvinisti“, „culto“. Nereikia būti poliglotu, kad suprastum, jog patekau ten, kur reikia. Bandau ir jam aiškinti, kad esu reformatas, kalvinistas, iš Lietuvos. Įsivaizduoju, kad puikiai vienas kitą supratome. Jis maloniai pakviečia užėiti. Įėjus į vidų, kūnu nubėga malonūs virpuliukai – bažnyčios lubos tokio pat stiliaus, kaip ir Vilniuje, – kesoninės.

Pati bažnyčia yra pirmame aukšte keturių aukštų pastate. Langai tik vienoje šoninėje sienoje. Priešingoje sienoje – langų vitražus simetriškai atkartojančios freskos. Sakyklos nėra. Virš durų balkone – įrengti vargonai. Interjeras kuklus, kaip ir dera reformatams. Ant pakylų – Dievo stalas. Iš abiejų pusių prie jo veda lenkti laiptai. Kairėje pusėje – lenta su skaitinių iš Biblijos nuorodomis, dešinėje – giesmių numeriai. Prie durų – lentynos su giesmynais ir

Biblijomis. Taip pat lentynėlė su daugybe lankstinukų. Deja, viskas tik itališkai. Maloniai nuteikia priešais Dievo stalą ant specialaus stovo padėta į besimeldžiančiuosius atsukta atversta didžiulė senoviškai įrišta Biblija. Juk galėtų taip būti ir pas mus. Pasiimu giesmyną ir Bibliją. Atsisėdu, susikaupiu prieš pamaldas, pasimeldžiu. Ateina koks 18–20 vyresnio amžiaus žmonių, priešais mane atsisėda jauna pora. Stebiu. Kaip pas mus įprasta, čia niekas nesiklaupia maldai ir susikaupimui prieš pamaldas. Ir pamazu, lėtu žingsniu per visą bažnyčią žingsniuoja kunigas. Nešinas Biblija. Liturginiai drabužiai tokie patys, kaip ir pas mus. Tik labai keistai pasirodė, kad niekas nesistoja, negroja vargonais. Kunigas lėtai laiptukais užlipa prie Dievo stalo, pasimeldžia. Kaip ir pas mus, rankų gestais paragina visus pakelti širdis link Dievo. Visi atsistoja. Toliau pamaldos vyksta kaip ir Lietuvoje: giesmė, skaitinys, malda, giesmė, pamokslas... Tik keistai pasirodė, kad į Dievo stalą įmontuoti ar už jo paslėpti maži žvelgtuvai, kuriais groja pats kunigas. Suprantu – bendruomenė maža. Tačiau neapsakomas jausmas užlieja širdį, kai kartu su italais gali kalbėti „Tėve Mūsų“ ar išpažinti savo tikėjimą sava kalba. Baigėsi pamaldos. Kunigas visus palaimino. Prie durų paspaudė ranką, paklausė iš kur esu atvykęs. Tradiciškai, kaip ir pas mus. Palinkėjo malonių išpūdžių. Malonu, gera. Pasijutau pakylėtas, įkvėptas

naujiems potyriams ir išpūdžiams amžinajame mieste.

Dėl savojo teologinio neišprusimo vis kirbėjo klausimas – ką reiškia užrašas virš bažnyčios durų „Chiesa Valdese“. Čia kažkas naujo, nežinomo. Ar tikrai buvau ten, kur norėjau būti, ten, kur įsivaizdavau esąs? Tačiau tai palikau naršymui po interneto platybės grįžus į Lietuvą. Ir supratau, kad labai trūksta žinių apie protestantizmo istoriją, raidą. Supratau, kad vien žinojimo, jog esi evangelikas reformatas oi kaip nepakanka...

Grįžęs interneto platybėse radau informacijos, kad valdiečiai, anksčiau kartais vadinti valdensais, yra dar gerokai prieš Liuterio reformą šiaurės Italijoje ir pietų Prancūzijoje susiformavęs religinis judėjimas, ilgainiui išaugęs į nedidelę, bet gana veiklią protestantišką Bažnyčią. (daugiau žr. Dainora Pociūtė *Maištininkų katedros* 32 p. – „V.r.ž.“ past.)

Valdiečių judėjimas prasidėjo dar XII amžiaus antroje pusėje. Jo pradininkas buvo pirklys iš Liono, Prancūzijoje, vardu Pierre Valdo. Pirmieji valdiečiai, be kitų dalykų, smerkė melą, nepripažino skaisdyklos, mišių už mirusiuosius, popiežiaus atleidimo, indulgencijų ir Marijos bei „šventųjų“ garbinimo. Jie kasmet minėdavo Viešpaties, arba Paskutinę, Vakarienę. Jų garbinimas „buvo paprastų žmonių religija“.

1523 metais valdiečius paminėjo reformatorius Martynas Liuteris. 1526-aisiais jį pasiekė žinia apie religines permainas Europoje. Taip

protestantų bendruomenės su valdiečiais ėmė keistis nuomonėmis ir dalytis idėjomis. Protestantai ragino valdiečius paremti pirmąją Biblijos vertimą iš originalo kalbų į prancūzų kalbą. Jis buvo išleistas 1535 metais ir žinomas kaip Olivetano Biblija.

Katalikų Bažnyčiai nesiliaujant persekioti, daug valdiečių, kaip ir persikėlėliai protestantai, apsigyveno saugesnėje Provanso srityje Prancūzijos pietuose. Nepaisant daugelio palankių atsiliepimų apie valdiečių gyvenimą ir moralę, kai kurie žmonės abejojo jų ištikimybe ir kaltino viešosios tvarkos griovimu. Katalikų ir valdiečių santykiai vis blogėjo. Atsakydami į išpuolius valdiečiai griebdavosi net ginklo. Šis konfliktas privertė juos vienytis su protestantais. Taip valdiečių judėjimas susilijo su protestantizmu.

Pastaruosius kelis dešimtmečius Italijoje valdiečiai ir metodistai turi bendras organizacines struktūras. Šiame sukanka 40 metų, kai buvo pasirašytas vadinamasis integracijos paktas tarp metodistų ir valdiečių bendruomenių, kurios nuo 1975 m. susivienijo į bendrą Sinodą. Italijoje Valdiečių ir metodistų Bažnyčių sąjungai priklauso apie 30 000 tikinčiųjų. Kaip ir LERB *Unitas Lithuaniae* Valdiečių Bažnyčia yra Pasaulinės Reformatų Bažnyčių Bendrijos (WCRC) nare.

Raimondas Natka
Nuotraukos autorius

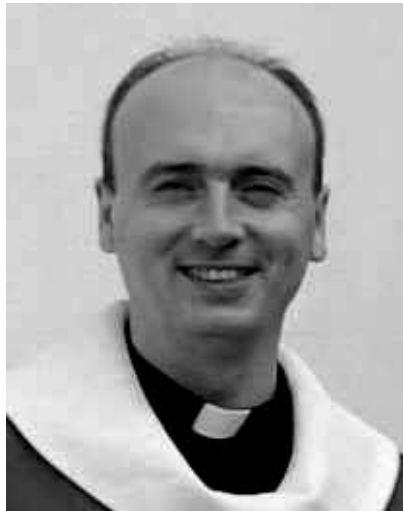
Viešpaties Vakarienės liturgija LDK ir Lenkijos reformatų agendose

Iš liuteronų kunigo DR. DARIAUS PETKŪNO anglų kalba išleistos knygos „Šventosios Vakarienės apeigos 16–17 a. pradžios Lenkijos ir Lietuvos reformatų Bažnyčių agendose“ (*Holy Communion Rites in the Polish and Lithuanian Reformed Agendas of the 16th and Early 17th Centuries*).

Praktiniai Komunijos išdalijimo klausimai

Viešpaties Vakarienės šventimas buvo ypatingas įvykis Reformatų Bažnyčios gyvenime, gerokai skyręsis nuo įprastų sekmadieninių pamaldų. Jos liturgija apėmė pasirėngimą Eucharistijos priėmimui, susidėjusį iš kelias savaites ir dieną prieš Komuniją skirtų apeigų, bei pačias Vakarienės apeigas Sakramento šventimo dieną.

Pirmieji išsamūs nurodymai apie Viešpaties Vakarienės išdalijimą randami Mažosios Lenkijos liturginėse tvarkose, kurias sudarė Frančeskas Stankaras (Francesco Stancaro), Bohemijos broliai ir Janas Laskis (Johannes a Lasco). Didžiausią įtaką bažnyčios liturginiam gyvenimui padarė Laskio 1550 m. Londono reformatų parapijos liturgija „*Forma ac Ratio*“. Joje reformatorius nurodė dalyti Viešpaties Vakarienę kartą per du mėnesius – vokiečių parapijoje Šv. Vakarienė turėjo būti švenčiama sausio, kovo, gegužės ir t. t. pirmąjį sekmadienį, o valonų (tauta Prancūzijoje – Vert. past.) parapijoje – pirmąjį vasario, balandžio, birželio sekmadienį. Taigi Viešpaties Vakarienė buvo švenčiama kiekvieno mėnesio pirmąjį sekmadienį vienoje ar kitoje parapijoje. Laskis pažymėjo, kad Bažnyčios vyresniesiems pageidaujant Komunija galėtų būti švenčiama ir dažniau, tačiau nurodė, kad jos metu neturėtų būti deginamos žvakės, naudojami altoriai, liturginiai drabužiai, skambantys varpeliai bei kiti su Sakramento garbinimu susiję elementai. Komunijai švęsti turėjo būti parengiamas švaria linine staltiese užtiestas stalas. Prie jo susėdavo dvasininkas, parapijos vyresnieji bei Viešpaties Vakarienės dalyviai. Dieną prieš Komuniją buvo atliekamos

nuodėmių išpažinimo apeigos – 2:00 val. popiet. Viešpaties Vakarienės pamaldos prasidėdavo 8:00 val. ryte. Ant stalo būdavo padedamos keturios taurės ir trys alavinės lėkštės. Didesniojoje iš tų lėkščių būdavo balta duona, kokia dažniausiai vartojama namie. Komunijos elementai buvo uždengiami lininiu uždangalu. Didesnioji lėkštė stovėdavo stalo viduryje, o mažesniosios – abipus jos. Į pastarąsias buvo sudedama duona po jos laužymo apeigos. Keturios taurės buvo pripilamos vyno ir pastatomos šalia kiekvienos mažesniųjų lėkščių.

Šia tvarka J. Laskis siekė sukurti aplinką, kuo artimesnę originaliai Viešpaties Vakarienės aplinkai Viršutiniame kambaryje (kambarys Jeruzalėje, į kurį buvo susirinkę Dvylika ir Jėzus švęsti Paschos – Vert. past.) ir švęsti Komuniją taip, kaip ji buvo švenčiama Jėzaus išdavimo naktį.

LDK ir Mažosios Lenkijos reformatų Bažnyčios vadovavosi Jono Laskio liturginėmis rekomendacijomis. Kai kurios reformatoriaus instrukcijos praktikuotos neilgai, pvz., Sakramento priėmimas sėdint už stalo, tačiau kitų laikytasi nuosekliai. Mažosios Lenkijos Bažnyčios sino-

dų protokolai liudija, kad įprastai Komunija buvo švenčiama keturis kartus per metus – per Kalėdas, Velykas, Sekmines ir sekmadienį po šv. Mykolo dienos (rugsėjo 29-oji). Tik Kšištofo Krainskio 1599 metų agenda pažymi, kad Komunija, dvasininko nurodymu, galėjo būti papildomai švenčiama maro, bado, karo ir kitų didelių nelaimių metu. Tradicijai įsitvirtinus, vėlesnės agendos konkrečių Viešpaties Vakarienės šventimo dienų nebenurodė.

Duonos ir taurės atidengimo metas bei elementų išdalijimo būdas kai kuriose agendose skyrėsi. 1599 m. liturginė knyga nurodė atidengti elementus po *Tėve mūsų*, prieš apaštalo Pauliaus „vėlykinius žodžius“ („Mūsų vėlykinis Avinėlis, Kristus, jau paaukotas. Tad švėskime šventes ne su senu raudu, ne su blogybės ir nelabumo raudu, bet su nerauginta tyros širdies ir tiesos duona.“ /1 Kor. 5, 7b-8/), po kurių duona buvo laužiama, laiminama ir išdalijama. Nurodydamas atkartoti Kristaus Testamento žodžius virš duonos ir taurės (pagal Mt 26, 26-29; Mk 14, 22-25; Lk 22, 15-20; 1 Kor 11, 23-26), K. Krainkis siekė suteikti šioms žodžiams pašventino reikšmę ir taip išvengti šių žodžių sąsajos vien su istoriniu Viešpaties Vakarienės įsteigimo atpasakojimu. K. Krainskio liturgijoje duona būdavo išdalijama po laužymo apeigos, tariant Pauliaus žodžius apie laužiamą duoną („Argi duona, kurią laužiame, nėra bendravimas Kristaus kūne?“ /1 Kor 10, 16b/), ir po palaiminimo Kristaus Testamento „duonos žodžiais“, o taurė – iš karto po Pauliaus žodžių apie „laiminimo taurę“ („Argi laiminimo taurė, kurią laiminame, nėra bendravimas Kristaus kraujuje?“ /1 Kor 10, 16a/) ir po jos palaiminimo Kristaus Testamento

„taurės žodžiais“. Duonos ir taurės palaiminimas dar kartą atkartojant Kristaus Testamento žodžius prieš pat išdalijimą buvo unikalūs atvejais Reformatų Bažnyčios liturginėje istorijoje. Tokios tvarkos laikėsi tik 1599 m. agenda; visos kitos agendas šios praktikos atsisakė. 1614 metų Mažosios Lenkijos agenda nurodė atidengti duoną ir taurę prieš pat Kristaus Testamento žodžius, kuriuos ištardamas dvasininkas privalėjo paimti duoną ir taurę. Šią nuostatą atkartoj 1637 metų Dancigo ir 1644 m. LDK agenda. Nurodydami paimti duoną tariant Testamento žodžius „paėmė duoną“, ją perlaužti sakant žodžius „dėkojo, laužė“, bei paimti taurę, tariant „jis paėmė“, agendų sudarytojai siekė kuo tiksliau atkartoti Kristaus veiksmus Viršutiniame kambaryje bei Viešpaties paraginimą „tai darykite“. Kristus paėmė duoną į rankas ir ją laužė, todėl ir dvasininkas privalėjo ją ne tik paimti, bet ir perlaužti. 1581, 1621 ar 1602 metų agendas nepasako, kada turėjo būti atidengiami Eucharistijos elementai, tačiau instrukcijos dvasininkams apie duonos ir taurės paėmimą tariant Kristaus Testamento žodžius rodo, kad elementai tuo metu jau buvo atidengti.

1599 metų agendoje K. Krainskis nurodė duoną padėti į pateną ir vyno įpilti į taurę giedant *Mes visi tikime į vieną Dievą*. Ši ceremonija buvo paimta iš M. Liuterio 1523 metų lotyniškų Mišių tvarkos („*Formula Missae*“). 1602 ir 1614 metų agendas to nemini, tačiau ceremonija vėl buvo atkartota 1637 metų Dancigo agendoje. 1644 metų LDK agenda nurodė ruošti duoną ir taurę giedant *Apaštališkąjį tikėjimo išpažinimą*, tačiau pažymėjo, kad vyno turėjo būti įpilama į taurę tik ištarus Pauliaus žodžius apie laiminimo taurę ir giedant giesmę *Brangiausiu savo krauju atpirkai mus, Viešpatie (Nadrozszę krwią swoią odkupileś nas Panie)*. LDK agendas nepažymėjo, kada elementai turėjo būti atidengiami, tačiau akivaizdu, kad jie jau buvo atidengti tariant Kristaus Testamento žodžius.

Komunijos išdalijimo seka įvairiose agendose skyrėsi. K. Krainskio 1599 metų knygoje rašoma, kad dvasininkas turėjo priimti Komuniją

paskutinis. 1614 metų agenda nurodė dvasininkui priimti Sakramentą pirmam ir pateikė specialiai jam skirtą duonos ir taurės priėmimo formulę. 1637 ir 1644 metų agendas šią nuostatą išplėtė. Priėmęs komuniją dvasininkas turėjo padalyti ją diakonams, lektoriams ir tik po to komunikantams. Kitos agendas nenurodė, kada komuniją turėjo priimti dvasininkas, tačiau visos jos pažymėjo, jog Komuniją pirma turėjo priimti vyrai, o po jų – moterys.

Duonos išdalijimas komunikantams į rankas minimas LDK 1581 ir 1621 metų liturgijose. Ši ceremonija buvo grindžiama Kristaus žodžiais „Imkite ir valgykite“ – duona privalėjo būti paimama. Šis išdalijimo būdas skyrėsi nuo Romos katalikų ir liuteronų praktikos, kur įprastai duona buvo dalijama komunikantui į burną.

Labai jautrus buvo klausimas apie komunikanto kūno padėtį Sakramento išdalijimo metu. Siekdamas kuo tiksliau atkartoti Paskutinę Kristaus Vakariene, J. Laskis nurodė komunikantams priimti Sakramentą sėdint už stalo. Nuo LDK ir Mažosios Lenkijos reformatų Bažnyčių atskilus antitrinitarinei grupei (netikinčiais Šv. Trejybe – Vert. past.), šios praktikos buvo atsisakyta. Antitrinitarai savo ruožtu teigė, kad jie buvo „tikrieji reformatai“, nes tiksliai pagal J. Laskio nuorodas toliau šventė Sakramentą. Kadangi Komunijos priėmimas sėdint už stalo tiesiogiai asocijavosi su eretikais ir schizmatikais, 1570, 1573, 1578, 1583 metų visuotiniai sinodai, kuriuose dalyvavo ir liuteronų bei Bohemijos brolių

atstovai, uždraudė tokį priėmimo būdą. Sinodai rekomendavo Sakramentą priimti stovint ar klūpant, tačiau reformatų agendas nutylėjo apie Komunijos priėmimą klūpant, nes tokia kūno padėtis asocijavosi su Sakramento garbinimo praktika, kuri reformatams reiškė „stabmeldišką duonos garbinimą“. 1599, 1602 ir 1614 metų Mažosios Lenkijos agendas nurodė Komuniją priimti stovint. Šią nuostatą atkartoj 1633 metų Orlos konferencija, tačiau 1637 metų Gdanskio agenda nutylėjo apie kūno laikyseną priimant Sakramentą, nes toji liturginė knyga buvo skirta naudotis ir Bohemijos broliams. Priimdami Sakramentą stovint reformatai pabrėždavo, kad jie tuo pačiu metu prieš Viešpatį parklūpdavo širdyje.

Mažosios Lenkijos agendas išsaugojo seną tradiciją Komunijos metu giedoti giesmes. Ankstyvosios LDK liturgijos nurodė, kad dalijant Sakramentą vietoj giesmių lektorius turėjo skaityti šeštą Evangelijos pagal Joną skyrių (*Jėzus – gyvybės duona*). Ši praktika buvo paimta iš 1550 metų Jano Laskio „*Forma ac Ratio*“ ir perteikė reformatų mokymą apie dvasinį Kristaus priėmimą Sakramente. Pokyčiai įvesti publikavus 1621 metų liturgiją, kurioje jau nurodyta giedoti Viešpaties Vakarienes giesmes.

**Išvertė Povilas Jašinskas.
Vertimo tekstas papildytas
autorius kun. dr. Dariaus
Petkūno**

XXI chorinės ir vargonų muzikos seminaras Klaipėdoje

Pirmą rugpjūčio savaitę Klaipėdoje vyko Lietuvos evangeliškos bažnytinės muzikos sandraugos (LEBMS) sukvietas tradicinis XXI chorinės ir vargonų muzikos seminaras.

LEBMS įkurta 1995 metais, taigi šiais metais paminėjo savo veiklos 20-metį. Jos veikla įvairiapusė, taip pat nukreipta ir į profesinės pagalbos teikimą dirbantiems ir būsimiems bažnytinės muzikos specialistams, bažnyčių vargonininkams ir chorų vadovams; dar viena iš krypčių – evangeliškos muzikos istorinio palikimo rinkimas, bažnytinės muzikinės literatūros leidyba, repertuaro plėtimas ir įvairinimas, naujos evangeliškos muzikos kūrybos skatinimas.

Pernai, asmeniškai pakviesta Sandraugos pirmininkės Lauros Matuzaitės-Kairienės, pirmą kartą dalyvavau tokiam seminare ir kartu su iš visos Lietuvos suvažiusiais bažnytinės muzikos mylėtojais mokiausi giedoti seminaro vadovo vokiečio Hartmuto Naumanno sukurta pop-oratoriją „Izaijas. Ilgas kelias į laisvę“. Patiko, mokytis nebuvo per sunku, tad išdrįsau ir šiais metais prisijungti prie šaunaus, įvairaus amžiaus, įvairių konfesijų giesmininkų kolektyvo. Tuo labiau kad buvau pamaloninta, jog esu vienintelė reformatė nelabai gausiame protestantų būryje. Daugiau nei pusė tiek lietuvių, tiek šiais metais

seminare dalyvavusių vokiečių buvo „didžiosios konfesijos“ atstovų arba jokios religijos neišpažįstančių, bet labai mėgstančių ir galinčių giedoti žmonių.

Šių metų seminaro vadovu buvo pakviestas Thomas Rinkas iš Uberlingeno, jam talkino Hermannas Feistas iš Lahro miesto. Į tarptautinį bažnyčių chorų vadovų ir vargonininkų meistriškumo seminarą *Muzikinis tiltas tarp Lietuvos, Vokietijos ir Šveicarijos* susirinko per penkiasdešimt žmonių mokytis ir po to keliuose koncertuose atlikti vokiečių bei lietuvių kompozitorių romantikų nedidelės apimties kūrinius. Repetacijos vyko vokiečių ir anglų kalbomis, vertėjaujant kunigienėms liuteronėms – kun. Romualdo Liachavičiaus žmonai Ingridai ir kun. Remigijaus Šemeklio žmonai Irenai, o kartais jas pakeisdavo pati LEBMS pirmininkė Laura – kun. Mindaugo Kairio žmona.

Pernai mokėmės vieną net aštuoniolikos dalių gospelo stiliaus kūrinių, kurio atlikimui reikėjo atitinkamų muzikantų, solistų, o šių metų kūriniai buvo kur kas paprastesni, bet nereiškia, kad prastesni.

Vadovas Thomas Rinkas parinko arti 20 vokiečių romantikų A. Beckerio, A. Mendelsono, W. Voullaire, C. G. Reissigerio, P. Wolfrumo ir kitų kompozitorių kūrinių. Taip pat į programą buvo įtraukta ir pastaruoju metu lietuvių choristų itin pamėgta J. Gudavičiaus ir K. Sakalausko-Vanagėlio daina „Kur giria žaliuoja“ bei Klaipėdos miestui labai brangi F. Silcherio daina Simono Dacho žodžiais „Taravos Anikė“.

Seminaro repertuare buvo ir pora Vilniaus reformatų choro „Giesmė“ giedotų kūrinių: Felixo Mendelsono-Bartholdy „Siųsk, o Dieve, man pagalbą“, kur solo partiją labai jautriai, subtiliai dainuodavo Nijolė Gentvilienė, buvusios choro vadovės Tamaros Blažienės tobulai į lietuvių kalbą išverstą Maxo Regerio „Tavo yra Karalystė“, iš JAV atvykdavęs Jonas Gylys buvo išmokęs švedų liaudies giesmę „Koks Didis Tu“. O Clemento Cotterillo Scholefieldo „Diena jau praėjo“ giedama ir mūsų bažnyčiose. Šią giesmę Šilutės ev. liuteronų bažnyčioje, kur pamaldas laikė seminaro dalyvis kun. R. Šemeklis, giedojome kartu su visa šilutiškių parapija.

Pastaroji giesmė, choriniam gie-

Po koncerto prie Vilkyškių ev. liuteronų bažnyčios

*Hermann Feist, verčia Ingrida
Liachavičė*

dojimui pritaikytu variantu, galėtų įsivertinti ir reformatų „Giesmės“ bei daug kartu su mumis koncertuojančio „Pagirių dainorių“ choro repertuare. Po pernykščio seminaro svajojome išmoktos poporatorijos nors porą dalių atlikti Vilniaus reformatų bažnyčioje per iškilmingas Kovo 11-osios pamaldas. Šiais metais visai realu abiem bendros vadovės Janinos Pamarnackienės chorams paruošti keletą mielų vokiečių romantikų sakralinių kūrinių. Tuo labiau kad seminare dalyvavo ir mokėsi grupė „Pagirių dainorių“ pajėgių, muzikinį išsilavinimą turinčių choristų.

Choro „Giesmės“ repertuaro „kraitę“ reiktų praturtinti reformatų teologijai artima Heinricho Kaminskio „Iš sielvarto gilybių Tavęs šaukiuos“ ar E. Grellio „Viešpatie, Tavo gerumas toks didis“, kartu su solistais.

Be choro meistriškumo repeticijų, taip pat tobulinosi ir esami ar būsimi vargonininkai. Maloniai nustebau, kad viena iš jų – biržietė Rūta Striškaitė, M. K. Čiurlionio nacionalinės menų mokyklos absolventė.

Nepaisant nepaprastai karštų dienų, kai termometro stulpelis pakildavo beveik iki 30 laipsnių, intensyviai repetavom net po kelis kartus per dieną. Tad ir koncertai – pirmasis Klaipėdos universiteto Menų fakulteto didžiojoje salėje ar paskutinis Vilkyškių ev. liuteronų bažnyčioje – pavyko ir suteikė džiaugsmo ir klausytojams, o ir pasitenkinimo jausmą patiems atlikėjams, giesmininkams. Sekmadienį dar buvo ir mini koncertas po pamaldų Šilutės ev. liuteronų bažnyčioje, nes jos klebonas kun. Re-

migijus Šemeklis su žmona Irena yra nuolatiniai giedojimo ir vargonavimo seminarų dalyviai. Šiame seminare jie abu tobulinosi ir individualiai, „įmdami pamokas“ pas vokalo specialistę, atvykusią į šį seminarą ir prisijungusią prie choro kolektyvo, Anją Meyer-Rettberg.

Repeticijų buvo daug, bet laisvo laiko taip pat pakako, kurį išnaudojau norėdama geriau pažinti Klaipėdą. Ten gyvenanti buvusi biržietė, mano konfirmacijos ir klasės draugė Aldona aprodė tokias Klaipėdos vietas, kuriose niekad nebuvau užklydus: Bažnyčių gatvėje buvusios reformatų bažnyčios vietą ir dar išlikusius pamatus ir priešais ją stovėjusią Šv. Jokūbo (laukininkų ar žemininkų) bažnyčią, apgriautą jau po Antrojo pasaulinio karo. Jos išlikusios sienos su galingais kontraforsais rodo, kad čia būta didžiulio sakralinio statinio. Deja, dabar ten kavinės, o tarybiniais metais buvo įsikūręs „Neptūno“ restoranas. Nuvažiavome pažiūrėti ir naujosios, 2012 metais brolių pranciškonų vienuolyno prie Onkologijos centro pastatytos modernios Šv. Pranciškaus bažnyčios.

D. Gudliauskienė

*Diriguoja seminaro vadovas Thom
Rink, šalia – antrasis vadovas
Hermann Feist*

Šv. Pranciškaus bažnyčia

Choro vadovė Janina Pamarnackienė su pagirietėmis

Papilyje ir Panevėžyje *paminėti* tragiški įvykiai

Rugpjūčio trečiasis savaitgalis (22–23 d.) buvo labai užimtas Panevėžio reformatams. Šeštadienį vyko į Papilį, į Partizanų kapinaites pagerbti čia nužudytų ir šiose apylinkėse gyvenusių ir kovojusių partizanų. Su parapijos administratoriumi kunigu Raimondu Stankevičiumi atvykę prie monumanto pamerkėme gėlių. Pamaldose pagerbėme kovotojų šviesų atminimą, kartu su Biržų parapijos vargonininke J. Duderiene

pagiedojome keletą giesmių, po to visi vyko į Kubilių Kapų šventę.

Čia jau daug žmonių būriavosi prie savo artimųjų kauburėlių. Susitikome ir pabendravome su giminaičiais bei pažįstamais. Daugelis savo artimuosius paminėjo maldoje. Išklausėme daug gražių žodžių apie čia palaidotus brangius tėvelius, seseris, brolius, senolius ir kitus artimuosius, jų nuoširdų tikėjimą į Dievą. Pagiedojome giesmių, susi-

kaupę išklusėme kunigo apmąstymą. Palinkėję vieni kitiems geros nuotaikos bei sveikatos, su Dievo vedimu pasukome atgal į Panevėžį.

Sekmadienį prieš pietus rinkomės Šilaičių kapinėse, kur šventėme paskutines parapijoje Kapų šventės pamaldas. Atvyko ir mūsų vargonininkas Ž. Anilionis, parapijiečių, grupelė jaunimo iš Kauno. Dauguma susirinkusiųjų maldoje paminėjo savo artimuosius, išklusėme kun. R. Stankevičiaus homiliją, visi pagiedojome keletą giesmių ir po Kapų šventės nukeliavome į bažnyčią.

Iki pamaldų pradžios dar turėjome laiko, kurį parapijos choristai išnaudojo laidotuvių giesmių pasikartojimui. 14 val. parapijos administratorius kun. Raimondas Stankevičius pradėjo sekmadienines pamaldas su Viešpaties Vakarienės Sakramentu. Klausėmės nuoširdaus ir išmintingo pamokslų, kuriame buvo prisiminta ir Juodojo Kaspino, ir Baltijos Kelio diena, taip pat Baltramiejaus naktis ir po jos Prancūzijos hugenotus ištikę tragiški įvykiai.

Šio savaitgalio ketveriose pamaldose, kuriose dalyvavo daugelis parapijiečių, išklusėme net keturis Dievo Žodžio apmąstymus, pamokslus, kai dažniausiai girdime tik vieną – sekmadieninį. Tačiau Dievo Žodžio niekada nebūna per daug.

Po pamaldų agapėje aptarėme artimiausius darbus, renginius. Vienas svarbiausių – kelionė į tradicinę Kapų šventę Dubingiuose, kur visos Lietuvos evangelikai reformatai tradiciškai jau septintą kartą rinksis pirmą rugsėjo šeštadienį, šiemet – rugsėjo 5-ą.

Palinkėję vieni kitiems Dievo palaimos, skirstėmės į namus su viltimi susitikti su tikėjimo broliais ir sesėmis paskutinėje šių metų reformatų Kapų šventėje Dubingiuose.

Papilio partizanų kapinėse

Sigita Audickienė

*Daivos Baltušienės ir Petro Romualdo
Puodžiūno nuotraukos*

Paminėta Jagomastų šeimos žūtis

Buvusio Panerių memorialinio muziejaus direktoriaus Algio Karoso pakviesti rugpjūčio 23 dieną, po pamaldų reformatai važiavo į Panerius malda ir giesmė paminėti Antrojo pasaulinio karo pradžioje vokiečių ten sušaudyto Mažosios Lietuvos spaudos leidėjo ir platintojo, spaus-tuvės *Lituania* įkūrėjo ir savininko Enzio Jagomasto ir jo šeimos narių.

Lituania spaustuvėje buvo spaus-dinamos lietuviškos knygos, laikraš-čiai „Lietuviškas laiškas“, vėliau „Aušra“, kuriuos knygnešiai gabeno carinės priespaudos pavergtiems tautiečiams į Didžiąją Lietuvą.

Atėjus į valdžią Hitleriui ir Ma-žojoje Lietuvoje prasidėjo nacistinis teroras prieš aktyvius kitataučius.

Hitlerininkus siutino Jagomastų veikla už lietuviybės, lietuvių kultū-ros išsaugojimą. 1940 metais buvo konfiskuota spaustuvė *Lituania*, biblioteka bei kitas šeimos turtas ir pareikalauta, kad Jagomastai apleistų Tilžę. 1940 metų spalį Jagomastų šei-ma persikėlė gyventi į Vilnių, bet tai jų neišgelbėjo nuo žūties. Prasidėjus karui ir vokiečiams užėmus Vilnių, Tilžės gestapas susirado Jagomastus okupuotoje Lietuvoje.

1941 metais rugpjūčio 21 d. gestapas suėmė atskirai nuo tėvų gyvenusią Enzio Jagomasto dukterį, „Naujojo Tilžės keleivio“ redaktorę Aną su vyru Emiliu ir jau kitą dieną juos sušaudė Paneriuose. O rugpjū-čio 23 dieną ten pat buvo sušaudyti

ir kiti Jagomastai: 71 metų amžiaus Enzys, jo žmona Ana Marta, sūnūs Dovas ir Jurgis.

1996 metais, jų žūties 55 metinių proga, muziejininko Algio Karoso iniciatyva buvo įamžintas Jagomastų atminimas. Aukštųjų Panerių memo-rialo teritorijoje, geležinkelio atšakos atskirtoje nuo pagrindinių paminklų, kaip manoma, jų sušaudymo vietoje, ant supiltos aukštumėlės buvo padėtas pilkas Lietuvos laukų akmuo su užrašu „Mažosios Lietuvos spaudos leidėjo ir platintojo Enzio Jagomasto ir jo šeimos, nužudytos 1941 metų rugpjūčio 23 d., atminimui“.

„V.r.ž.“inf.

Viešėjo vokiečių organizacijos *Gustav-Adolf-Werk* atstovai

Liepą Lietuvoje viešėjo labdarin-gos evangeliškos organizacijos Gus-tav-Adolf-Werk prezidentas kun. dr. Wilhelmas Hüffmeieris, kartu su keletu kitų šios organizacijos at-stovų dvi savaites lankęs partnerius Lietuvoje ir Latvijoje. Ši Vokietijos organizacija nuo 1832 m. rūpinasi evangeliškais mažumomis Euro-

pos ir Lotynų Amerikos valstybėse.

Savo vizitą svečiai iš Vokietijos pradėjo Vilniuje, kur su LELB vys-kupu Mindaugu Sabučiu aptarė Lie-tuvos evangelikų liuteronų bažnyčios ir jos diakoninių organizacijų būklę.

Sekmadienio rytą svečiai da-lyvavo Vilniaus tarptautinės ben-druomenės pamaldose ev. liuteronų

bažnyčioje, po jų išvyko į Kėdainius ir Biržus, kur susitiko su Lietuvos ev. reformatų bažnyčios vicesuperinten-dentu kun. Rimu Mikalausku.

**Informacija paimta iš leidinio:
Lietuvos evangelikų kelias,
2015, Nr.7-8.**

EMILIJA ARCINAVIČIŪTĖ-ŠAVELIENĖ

1931 01 24–2015 08 27

Aš esu prisikėlimas ir gyvenimas. Kas tiki mane, – nors ir mirtų, bus gyvas. /Jn 11,25/

Išėjo dar viena vyresniosios kartos reformatė...

Emilija Arcinavičiūtė-Šavelienė buvo gimusi ir augusi Švobiškio krašte. Tėvai reformatai – švobiškietė Ona Grybaitė-Arcinavičienė ir iš Nareikonių kaimo kilęs Mykolas Arcinavičius.

Turėjo vienintelį brolių Aleksą (Aleksandrą), gyvenusį Latvijoje: Rygoje, Ventspilyje.

Iš Švobiškio šeima persikėlė į nedidelį kaimelį prie Saločių – Škilinпамūši. Dabar kaimelis jau išnykęs, likę tik kapai, kur palaidoti Emilijos tėvai.

Po vidurinės mokyklos Emilija išvažiavo pas tetą į Vilnių, mokėsi medicinos mokykloje sesele, svajojo tęsti mokslus aukštojoje mokykloje, bet trisdešimties metų patyrusi insulto priepuolį, apie tolesnius mokslus nebegalvojo. Dirbo medicinos sesele Raudonojo Kryžiaus ligoninėje, po to ilgus metus Vilniaus spec. ligoninės poliklinikos dantų kabinete. Ten dirbdama susipažino su kariškiu Juozu Šaveliu ir 1970 metų birželio 19 d. susituokė. Gimė dukra Rūta. Ten ir išdirbo iki pensijos. Išėjo į pensiją jau nepriklausomos Lietuvos metais, rūpinosi šeima, anūkais. Paskutiniaisiais metais Emilijai pasireiškė jaunystėje patirto insulto pasekmės, sunkiai vaikščiojo, prarado orientaciją, progresavo nepagydoma Alzheimerio liga.

2015 m. gegužę 22 d. staiga mirus vyrui Juozui, kuris su dukra Rūta slaugė Emiliją, ją teko guldyti į slaugos ligoninę, kurioje dirbo dukra.

Mirė rugpjūčio 27 d. Amžinam poilsiui atgulė Karveliškių kapinėse, šalia vyro, su malda ir giesmėmis palydėta kun. Raimondo Stankevičiaus, parapijiečių, giminių, pažįstamų.

Emilija buvo su pirmaisiais atskūrusios Vilniaus reformatų bendruomenės nariais, kai pilni entuziazmo valėme, tvarkėme parapijos namus, bažnyčią, sutikinėjome svečius, svajojome apie Bažnyčios ateitį...

Aš buvau Jos, pirmaisiais mūsų parapijos gyvenimo metais Dan-guolės pasiūlyto žaidimo Slaptas draugas, „slapta draugė“, mano buvo – Florencija Kuginienė. Abi jau Amžinybėje... Laikas užmaršus, nu-stojome laikytis to žaidimo taisyklių, o Emilija – ne. Vos ne iki paskutinių savo gyvenimo metų švenčių proga ji pamalonindavo mane savo dėmesiu – šokolado plytele ar kokia nors kita saldžia smulkmenėle.

Kai prasidėjo parapijoje nesutari-mai, Emilija mėgino patarti klausytis proto balso, stengtis nesileisti į as-meniškumus. Jai – švobiškietei buvo nesuprantamos biržiečių ambicijos.

Susibūrus parapijos medikų gru-pelei, aktyviai įsitraukė į jos darbus. Būdama medikė, padėjo rūšiuoti gautas labdaros iš Vokietijos medi-kamentų siuntas, dalyti vaistus pasi-ligojusiems parapijiečiams. Visada buvo ten, kur Jos labiausiai reikėjo.

Kai su nedidele grupele parapijie-

čių išsiruošėme į kelionę po buvusias reformatų bažnyčias, pakvietėme ir Emiliją. Ji buvo labai dėkinga, kad kartu galėjo aplankyti Deltuvą, Siesikus, Pašušvį, Linkuvą ir dar kartą pabuvoti Švobiškyje, pasimelsti gimtosios parapijos bažnyčioje.

Emilija buvo laiminga, kai ūg-telėjusi duktė Rūta irgi įsitraukė į Vilniaus parapijos gyvenimą, tapo vaikų sekmadieninės mokyklėlės mokytojos p. A. Balčiauskienės pa-galbininke, mokė reformatų tikėjimo tiesų ne vieną dabar jau konfirmuotą mūsų parapijietį.

Džiaugėsi, kai pradėjome leisti parapijos laikraštėlį „Vilniaus refor-matų žinios“, stengėsi nors kuklia auka prie to prisidėti.

2010 metais įsteigus Reformatų senjorų draugiją, Emilija tapo viena aktyviausių jos narių. Jei tik sveikata leisdavo, nepraleisdavo užsiėmimų, pasibuvimų, renginių. Net sušlubavus sveikatai vis dar labai norėdavo pabūti su mumis, prašydavo padėti nueiti, džiaugdavosi, kai Donata Ją palydėdavo.

Apie Ją mums primins daugybė nuotraukų reformatų senjorų albu-me, mintyse Ją regėsime sėdinčią pamaldose, laukiančią troleibuso Reformatų stotelėje...

Liūdesyje artimuosius norime pa-guosti Ekleziasto žodžiais: „Never-kite, nes ji išėjo ilsėtis...“ /Ek 22,11/.

D. Gudliauskienė

Emilija 2011 metais reformatų senjorų užsiėmime muziejuje veria vėrinį

DONATA ALINA (HALINA) RYDELYTĖ-STUNGURIENĖ

1930 02 24–2015 08 11

Rugpjūčio 14 d. Olandų g. Lai-
dojimo rūmuose atsisveikinome su
Vilniaus reformatų parapijos nare,
„Giesmės“ choriste Ale – Donata Ali-
na (Halina) Rydelyte-Stunguriene,
mirusia slaugos namuose rugpjūčio
11 d. Atsisveikinimo pamaldas
laikė kun. R. Stankevičius, giedojo
„Giesmės“ veteranai, prisiminimais
apie Alę pasidalijo vyras Stasys,
bendražygiai, draugės, kaimynės,
choro „Giesmė“ vadovė Janina Pa-
marnackienė, dukterėčia Eglė.

Urna su Alės pelenais buvo pa-
laidota Sudervės kapinėse giminės
kape, kur jau ilsisi Jos mama Olga
Rydelenė, sesė Renata, brolio sūnus
Eugenijus.

*Viešpatie, palaimos mano Tu
vienintelė viltis...*

*Po mirties leisk prie savęs
man ragaut dangaus šlovės...*

/Evangelikų giesmynas, 195
giesmė/

„V.r.ž.“inf.

Nereikonių žmonės

Iš siuvėjo Kazimiero Arcinavičiaus, Emilijos Šavelienės dėdės iš Daniūnų, eilėraščio

*Kaime Nereikonių yr visokių žmonių
Jų negal pridėti nėmaž prie Sabonių.
Sabonių bajorai poniškai gyvena
Daug tenai ponaičių visiškai pasena.*

*Dabar, vėliak, grįžkim atgal Nereikonių,
Tenai gi atrasim daug žymesnių žmonių.*

*Mykolas Grybė – žmogus gerai norais
Reiškėsi žmonėse jis su darbais dorais.
Kartais koki bėda žmogų, kad kankina,
Jisai jam pinigų greitai paskolina.*

*Džiūvelį Jokūbą leido užkuriom,–
Skolines nebūtų – važiuok si skūrom.
Sakysim gi Grybė – žmogus gaspadorius,
Jis ir ne šykštuolis – bet ir geradaris.*

*Imkim ir Kutrevič – į Biržus nugriuva,
Toli atsilika, koks jo tėvas buvo.
Eikim dar prie Grybės, kur vadina užkur’ –
Jam taipgi išėję, kaip Mykoliške Užpor’.*

*Einam dar prie Jurge, kaime Jodinskiuką,
Seniau buvo žemė rankose Leibuka.
Čėsas dar nedidis kaip iš rankų trūka
Sabonių akalicos žydelia Leibuka.*

*Čia šaly Jurgaičia vėl vienas yr Grybė,
Jei reiks išsitariti – bus karti teisybė.
Dabar suvarykim visus Džiūvs į krūvą
Seniau jų žemė gi čielybėj buvo.*

Šilaininks – Šalkauskas ant gala,
visam apskrič mala.
Malūnas trenkia, užia, o motoras kala.
Ponas dabartinis, Šilaininks senelis,
Buva darbininkas, o dabar – ponelis.*

* Mildos Šalkauskaitės-Didžiulienės senelis

Kunigaikščių Radvilų mauzoliejus

Kėdainių krašto muziejus kviečia apsilankyti kunigaikščių Radvilų mauzoliejuje Kėdainių reformatų bažnyčios rūsyje

Kėdainių reformatų bažnyčia

Tai vienintelė 2001 m. atkurta XVII a. LDK didikų kapavietė Lietuvoje, įrengta vienoje iš seniausių ir didžiausių protestantiškų bažnyčių visoje buvusioje Abiejų Tautų Respublikoje. Mauzoliejuje saugomi 6 unikalus XVII a. nacionalinės reikšmės dailės paminklai: kunigaikščių Kristupo Perkūno (1547–1603), Jonušo (1612–1655), Mikalojaus (1610–1611), Jurgio (1616–1617), Stepono (1624–1624) ir Elžbietos (1622–1626) Radvilų sarkofagai.

Bažnyčioje įrengta paroda, pasakojanti apie Kėdainių evangelikų reformatų bažnyčios istoriją, mauzoliejuje palaidotus kunigaikščių Radvilų šeimos atstovus, sarkofagų restauravimą.

Mauzoliejų galima lankyti gegužės–rugsėjo mėn. antradieniais – šeštadieniais nuo 11.00 iki 17.00 val., o žiemos mėnesiais – iš anksto susitarus tel. 8 347 53685 arba 8 347 51330.

www.kedainiumuziejus.lt

Sarkofago fragmentas

Rugpjūčio 15 d. Vilniuje vyko Krikščionių bendrijos „Tikėjimo žodis“ bendruomenių pastorių ir vyresniųjų sinodas-susirinkimas. Susirinkimo dienotvarkėje buvo apsparstytos teologinės ir finansinės darbo grupių ataskaitos bei aptarti kiti klausimai.

Bendrijos vadovas pastorius Gabrielius Lukošius susirinkimo dalyvius supažindino su teologinės darbo

grupės suformuluotu bendrijos „Tikėjimo žodis“ tikėjimo išpažinimu, kurį po aptarimo sinodas patvirtino. Šis tikėjimo išpažinimas kartu su kitais mūsų bendrijos pripažįstamais tikėjimo dokumentais greitai laiku pasirodys atsinaujinusioje bendrijos interneto svetainėje evangelija.lt.

Finansinės darbo grupės ataskaitą pristatė vyresnieji Darius Šulskis ir Rima Bocisienė.

Vilniaus bažnyčios pastorius ir Evangelinio Biblijos instituto (EBI) Vilniaus centro dekanas Darius Širvys sinodo-susirinkimo dalyvius supažindino su EBI programa, ragindamas studijuoti šiame institute.

Sinodo metu taip pat buvo aptarti bendrijos pastorių ir vyresniųjų EBI studijų rėmimo bei Evangelinio aljanso Lietuvoje kūrimo klausimai.

www.btz.lt

Bendrijos bažnyčių vadovų sinodas-susirinkimas

Rugpjūčio 15 d. Vilniuje vyko Krikščionių bendrijos „Tikėjimo žodis“ bendruomenių pastorių ir vyresniųjų sinodas-susirinkimas.

INTERNATIONALER KONGRESS

9. BIS 13. SEPTEMBER 2015

REFORMATIO BALTICA

Kulturwirkungen der Reformation in den Metropolen des Ostseeraums

Tarptautinė konferencija „Reformatio baltica. Reformacijos kultūrinė įtaka Baltijos jūros regiono metropolijoms“

2017 metais minėsime 500-ąsias Reformacijos metines. Reformacija padarė didelę įtaką Naujųjų laikų Baltijos jūros regiono valstybių kultūrinei ir politinei raidai.

2015 metais rugsėjo 9–3 d. Vilniaus universitete ir Vilniaus universiteto bibliotekoje (Universi-

teto g. 3, Vilnius) vyko tarptautinė konferencija „Reformatio baltica. Reformacijos kultūrinė įtaka Baltijos jūros regiono metropolijoms“. Konferenciją inicijuoja ir organizuoja Greifswaldo universitetas (Vokietija), Hamburgo universitetas (Vokietija), Klaipėdos universitetas,

Vilniaus universiteto biblioteka. Konferencijoje dalyvavo per 100 mokslininkų iš Lietuvos, Latvijos, Estijos, Rusijos, Suomijos, Švedijos, Norvegijos, Danijos, Vokietijos, Lenkijos, JAV ir kt.

www.reformatiobaltica.mb.vu.lt/

2017 metais bus minima baltarusiškos Biblijos 500 metų sukaktis

Minske sukurta iniciatyvinė grupė, kuri 2017 metais organizuos Biblijos baltarusių kalba išleidimo 500 metų sukakties minėjimą. 1517 m. vasarą baltarusių švietėjas ir spaudos pradininkas Pranciškus Skorina išleido į baltarusių kalbą išverstą Psalmyną – tai tapo šalies kultūrinio ir ekonominio prabudimo epochos pradžia.

Iniciatyvinės grupės sudėtyje mokslininkas Alesis Žilka, televizijos laidų vedėjas ir istorikas Jurijus Žigamontas, evangelinio tikėjimo krikščionių Biblijos koledžo rektorius Petras Ašeičikas, visuomeninės organizacijos „Krikščioniška verslo iniciatyva“ vadovas Georgijus Dmitrukas, pastorius ir biblistas Antonijus Bokunas, žurnalistas ir rašytojas Pavelas Severinecas, leidėjas ir visuomenės veikėjas Sergejus Karniuško, muzikantas Aleksandras Vislavskis ir kiti. Iniciatyvinės grupės darbe taip pat dalyvauja portalo

www.krynica.info vyriausiasis redaktorius Anatolijus Širvelis. Pirmininkas – Georgijus Dmitrukas.

Viena iš grupės idėjų – siūlyti vyriausybei ir visuomenei 2017 me-

tus paskelbti baltarusiškos Biblijos metais.

Sutrumpinta iš
www.krynica.info

Sveikiname

NASTAZIJA KLIMAITE-KATKEVIČIENĖ

gražaus Jubiliejaus proga.

*Linkime sveikatos, neblėstančios jaunatviškos energijos,
daug laimingų – džiaugsmingų metų!*

Reformatų senjorų draugijos taryba

Sveikiname

Parapijietę ONĄ PALŠYTĖ-ŠPIRKOVĄ,
rugpjūčio 16 d. atšventusių 95-ies metų sukaktį.

*Linkime sveikatos, giedrios nuotaikos
ir Viešpaties palaimos visur ir visada.*

*Vilniaus ev. reformatų parapijos
seniūnų taryba*

Leidinio spaudos rėmėjas

Birbinių g. 4a, LT-02121, Vilnius
tel.: +370 5 2627585
mob.tel.: +370 655 24403
Linksmoji g.5, LT-02041, Vilnius
tel.: +370 5 2639004
mob.tel.: +370 652 11944
www.klion.lt

LAIDA EVANGELIKAMS

„KELIAS“

**Per „LRT Kultūra“ –
kas antrą šeštadienį 10.15 val.**

kartojama per tą patį kanalą
kitą šeštadienį 10.15 val.

**Laidos redaktorė ir režisierė
Irena Morkevičienė,
iremor@lrt.lt
tel. 861410765**

Laiškus redakcijai galite rašyti:

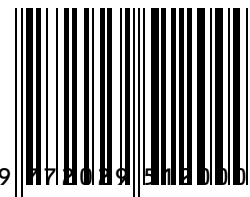
Pylimo 20-13, Vilnius,
Vilniaus ev. reformatų parapijos raštinė,
el.paštas: dalija@mail.lt

Parengė Dalija Gudliauskienė,
tel. 8 685 74 951

Redagavo, spausdino
Danutė Kavaliauskienė,
Damian Finer

Leidėjas:
Vilniaus ev. reformatų parapija
Tiražas 100 egz.

Leidėjai straipsnius taiso ir trumpina
savo nuožiūra

**Laikraštis platinamas už auką.
Leidžiamas tik iš surinktų aukų.**